

PARKO  
ALGIO

# LEIDŽIA ALGIO

## LEIDŽIA LTSR NACIONALINIO PARKO DIREKCIIJA

Leidžiamas nuo 1984 m.

1988 m. kovo mėn.

### Praėjusios miškotvarkos įvertinimas



Broniaus Šablevičiaus nuotr.

Nacionalinio parko miškams 1986-jeji buvo paskutiniai vykmečio metai. 1987 metais parko miškuose pradėta šeimininkauti pagal naują miškotvarką. Panagrinėkime praėjusio vykmečio veiklą.

1975–1986 m. buvo vykdomi pagrindinio ir tarpinio naujodimo, sanitariniai bei landšaftinių kirtimai. Naujoji miškotvarka suprojektavo ugdomuosius, landšaftinius, sanitarinus ir pavienius medžių kirtimus.

Praėjusios miškotvarkos naujodimo biržė buvo apskaičiuota 4 tūkst. kietmetrių per metus, o vidutiniškai iškirsta 3,5 tūkst. ktm. Vadinas, dalis brandžių miškų liko išsaugoti. Lapuočių biržė turėjo sudaryti 37 proc. pagrindinio naujodimo, faktiškai ji buvo vidutiniškai 2 proc. didesnė. Nacionalinio parko miškuose menkaverčių lapuočių (dreblių) medžių intensyvėsni kirtimai reikia vertinti tik teigiamai, nes jų augimvietės buvo apželdintos vertingesnėmis medžių rūsimis, pvz., eglėmis. Tačiau ne reikia pamiršti ir tai, kad nacionaliniam parke turėtų būti visos čia augančios medžių rūšys.

Neplynų kirtimų apskaičiuotoji biržė nebuvė mažinama ir sudarė 15 proc. viso naujodimo. Praėjusio vykmečio bėgyje liko išsaugoti 36 proc. plynam kirtimui atrėžtų biržių. Neiškirsti liko šlapesni medynai, pribrestantys lapuotynai, geresnės išvaizdos arba prie didesnio masivo prisilejė brandūs spygliuočių medynai arba sklypai, kuriuose laikė-

si kurtiniai. Bendras metinis naujodimas buvo vidutiniškai 11 proc. mažesnis už nustatytais. Tai visiškai atitinka vykmečio bėgyje sustiprėjusias nacionalinio parko miškų taušojimo tendencijas.

Tarpinio naudojimo kirtimai visiškai išvykdyti kolukiniuose miškuose (pagal plotą), o valstybiniuose miškuose — 87 proc.

Tai paaškinama šviesinimų ir valymų neatitikimu 24 proc., o ši neatitikimą galima pateisinti čia daroma žala išretintuose jaunuolynuose, nes į tokius jie noriai lenda. Taip pat einamųjų kirtimų neivykdymai (18 proc.) atsiliepia tai, kad miškų ūkis iš viso jų nevykdė, pakeitęs juos padaugėjusių sausolių - virtelių sanitariniais kirtimais. Todėl praėjusio vykmečio sanitariniai kirtimai visą laiką viršydavo projektinę apimtį. Tačiau nacionalinio parko miškai turi būti pranašesni už kitus ne padarinės medienos tiekimui, o nuolatine gera sanitarinė būklė.

Miškotvarka buvo suprojektavusi ir visiškai naują kirtimų rūši – landšaftinius kirtimus. Šių kirtimų tikslas – atskleisti vaizdą į objektą, pagyvinti aplinką, užacentuoti medžių ar kitą daiktą, tai yra formuoti kurį nors miško fragmentą. Dekoratyviniai kirtimai buvo projektuoti tik pollio zonose. Tačiau ne visi jie save pateisino, nes nuošalesnėse vietose ar medelynose, kuriuose reikia atlikti iprastinius ugdymus, buvo neivykdyti. Tai buvo lyg eksperimentinio pobūdžio kirtimai. Ateityje šiemis kirtimai

timams reikėtų daugiau dėmesio skirti, nes jie yra labai lankstūs. Juos galima atlikti bet kokio amžiaus ir bet kokio skalsumo medynuose, taikant bet kokį kirtimo būdą. Ir landšaftinių kirtimų esmė turi būti ne jų apimtyje, bet gaunamame efekte, formuojant miško fragmentą.

Nacionalinio parko miškuose planuoti buvo ne tik kirtimo, bet ir želdymo darbai. Valstybiniuose miškuose per vykmetį planuota želdysil — 236, kolukiuose — 76 hektarai. Apželdinta valstybiniuose miškuose 391,5 ha, kolukiniuose — 99,1 ha, taip pat dar 250 ha žuvusią ankstesnio vykmečio kultūrų (valstybinis miškas). Krūmų želdymas sudarė 10 proc. viso želdytvo ploto.

Susirūpinimą kelia miško atželimo rezultatai. Ketvirtadalis plėynai išskirsto ploto neatželė, savaimė atželė tik 3 ha. Dirbtinai želdinėse kirtavietėse taip pat ketvirtadalis kultūrų nepavykė. Cia didelė žala daro žvėry. Pvz., per praėjusį dešimtmetį visame Ignalinos miškų úkyje žvėrys visiškai sunaikino 80 proc. miško želdinių.

Gerų želdinių atviruose plotuose yra tik 36 proc. nepatenkinamų — 37 proc. Nepatenkinamų kultūrų būklė daugliausiai salygoja žvėry, minkštųjų lapuočių stebimasis.

Pereitoji miškotvarka projektoje ir landšaftinius želdinius – grupinių ar pavienių dekoratyvinių medžių bei krūmų sodinimą. Landšaftinių dekoratyvinių kompozicinių želdinių atitinka 50 proc. Daugausia — Kaltanėnų ir Minčiagirio girininkijose. Tačiau dar 16 sklypų savarankiskai buvo želdytai dekoratyvūs bei ornitochoriniai krūmai (žirnmedis, pūslenis, lanksva, karklas, amara, zuikiakrūmis). Užveistai jie buvo atvirose terasose, žvaigždėtojo pjūklelio pakanktuose pušynuose (Palūšės girininkija). Pasirodė, kad visi šie želdiniai skurdžiose dirvoose mažai perspektyvūs, neišvaizdūs, o polajiniai visiškai nepagrįsti.

Ypač gerai save pateisino beržų želdiniai šakninės pinties židiniuose (Palūšės girininkija). Jie gerai sužėlė ir, tarsi žalia mozaika, pažymėjami pušynus, labai pagyvino kraštovaizdį.

Janina ČEPONIENĖ

Vyr. mokslinė bendradarbarė

### Dėmesi nacionalinio parko miškams

Miškai — didžiausias Lietuvos nacionalinio parko turas. Didžesnė parko dalis — Ignalinos miškų ūkio girininkijų valdos. Beveik visa iš nacionalinių parkų patenka į Kaltanėnų girininkiją. Net ir nacionaliniam parke — išsišam gamtos grožibūlių lobbyne — nenubanksta Kaltanėnų miškų žavesys. Benel labiausiai miškų puošia upės ir ežerai. O šių brangenybių gamta Kaltanėnų miškams nepažeikė. Žydrrom Žeimenų, Kaltanėnų, Beržinio, Butvijo, Kriogžilio, Kuceikės ežerų skraistem, skaldriais Žeimenos, Kretnos, Sventelės, Luknelės upių kaspinių spindžiai Kaltanėnų miškai. Ant aukštų Žeimenos krantų ošia šimtametės pušys.

Vasarą Kaltanėnų miškus užplūsta polisiautojai iš įvairiausių TSRS vietu. Lankytuojas dabar sutinkam net pačiose atkampiausiose girininkijos vietose. Juos kasmėt vis daugėja, nes didėja Lietuvos nacionalinio parko populiarumas. Tad kyla ir Kaltanėnų miškų kaip pollio vietas svarba.

Girių šeimininkams — miškininkams tenka spręsti gana sudėtingus uždavinius: sudaryti sąlygas žmogui kuo geriau pailšteti, racionaliai naudoti miškus, saugoti juos ne tik nuo gaisrus, bet ir nuo paklotės niokojimo, išlažymo, dirvožemio ištrypiamo ir t. t.

Ta kryptimi ir dirba Kaltanėnų girininkija. Visą laiką miškuose sumanai ruošiamos atkvėpio aikštelių, informacinių stendų, tarp gyventojų ir polisiautojų dirbamas aškinamasis darbas, rengiami reidai gamtos išstatymo pažeidėjams sudrausminti. Šios girininkijos miškai iki šio laiko prie ruošos darbų nėra matė traktoriaus, miško darbams naudojami tik arkliai. Tai padeda išsaugoti šių miškų nederlingą sausą dirvožemį, nenuiokoti miško paklotės, nesužieisti ir taip lėtai augančių pu-

šų, išsaugoti miško lankytuojams ir gyventojams taip brangius uogynus. Iš visų sanitarinių ir ugdomų kirtaviečių medienai yra išvežama tik arkliais. Traktorių panaudojimas visiškai nesuderinamas su šiuo kirtimų tikslu — gerinti miško sanitarinę būklę. Manau, kad dažniau pasivesti pagalbon arklį reikėtų ir kitose girininkijose, ypač nacionalinio parko miškuose. Būtų nauda ne tik miškui, žmogui, bet ir miškų ūkui, kuris sutapuptyti kura, kurio dabar taip stojojama.

Didžiausią rūpestį mums, o, kiek žinau, ir kitoms nacionalinių parko girininkijoms kelia briedžiai ir šernai, kurių šiuo metu perdaug jau priviso parko miškuose. Briedžiai daro milžinišką žalą pušų jaunuolynams, o šernai — miško faunai, suėsdami tetervinų ir kitų žemėje perėmianti paukščių kiaušinius bei mažus paukščiukus. Šią problemą būtina kuo greičiau ir rūpestingiau išspręsti. Trikdomas ne tik normalus girininkijos darbas, nuniokoti miško želdinių — visu pirmu skriaudą pačiam žmogui. Tai ne tik ekologinė, bet ir moralinė skriaudą mūsų vaikams ir anūkams, o ypač Kaltanėnų mokyklinės girininkijos moksleiviams, padėjusiemis sočinti pušaičių jaunuolynus. O tokius paukščius, kaip tetervinas ir kurtinys, nykimas visiškai nesuderinamas su pačia nacionalinio parko paskirtimi. Viliamės, kad bent dabar, persitarkymo dvasioje iš naujo peržiūrint daugelių jau seniai visuomenę jaudinančių klausimų, išnyks ir ši, mano supratimu, ne itin sunkiai išsprendžiama problema. Kai pušų jaunuolynai iš „pašarinų aikštelių“ briedžiams vėl taps sodinukų plantacijomis, mūsų girininkijos darbuotojai talkinami Kaltanėnų moksleivių vėl visomis jégomis išsijungs į kilnų ir būtiną miško atsodinimo darbą.

Vytautas IGAUNIS  
Kaltanėnų girininkijos girininkas

tus 749 grupes (apie 20 tūkst. žmonių) supažindinome su monumentaliomis skulptūromis Lūšių ežero pakrantėje. 263 grupės (7,4 tūkst. žmonių) klausėsi mūsų vadovų pasakojimui senovinės bitininkystės muziejuje.

Marytė LEŠKEVIČIENĖ

Ignalinos kelionių ir ekskursijų biuro vyr. metodininkė

## \* Istorijos puslapiai \*

1969 m. trečiame žurnalo „Mūsų gamta“ numeryje išspausdinto Vytauto GUDELIO straipsnio publikacija tēsiame pasakojimą apie Minčios ir Ažvinčių girių praeitį.

Už devynių miškų, devynių kalnų ir platių upių yra tokis kraštas, skarotomis eglėmis apauges, mėlynais ezerais dabintas, smėliu ir žvyrždu nubertas, kalmomis, lomomis ir dūburiais išmargintas. Senoliai pasakoja, kad čia, šiame kraste, ižymaus karvedžio kunigaikščio Utenio, Utenos miesto įkūrėjo, tévonijos būta. Dar iš dabar vienas didžiausios šios vietas ezerų jo vardu šaukiamas. Seniai, nebeatmenai seniai tai buvo... O dabar čia ošia giria. Atokiai nuo

suraizgės lauko visą šią žemę kampeli.

Senokai pasislėpė už tamšėjančio miško vidurvasario saulė, o jos spinduliu atschaftai jau spėjo išblėsti dangaus skliaute. Sėdžiu ant Uteno kranto ir megaujosi šilta kaip reta vasaros naktimi. Palaimintoji tyla! Koks didelis malonumas, raminantis vaistas, gamtos turtas! Ateis laikas, pagalvojau, kai gamtos tyrumas bus lygiai taip pat brandai vertinama ir tauso jama, kaip tyras šaltinio vanduo arba

Kai kurios daubos yra gilios (iki 40 metrų), stačiašlaitės, priemenančios tarsi milžinų iškastas duobes. Ne veltui jas vietiniai gyventojai vadina Velniadubėmis arba Velniaiaraiciais. Gūduose būna. Slaitai apaugę eglėmis, pušimis, o dugne — kim-synė, vėtralaužas, pelėdu ūkavimai... O šiaip miškai čia labai išvairūs. Aukštėsnėse vietose, žvyringose arba smėlingose dirvoje klesti šviesūs, sausi pušynai, priemolingoje žemėse — eglės su beržais.

Didžiuliai miškai. Tiesa, ne visur jie vienodai tankūs ir aukšti, tačiau visur savotiškai gražūs, patrauklūs ir nepakartojami. Nuo seno Minčiagirė garsi uogomis bei grybais. Past-

lumų. Tačiau Utene, ties vadinančia Bilašio kaka, dugne žioje net 21 m gylio sietuva. Ezerų dugnas pakraščiuose smėlėtas arba žvyringas, atabradas siauras. Gilesnėse vietose slūgso dumblas. Gilesnės ilankos, ypač Utėnykštyste, ties vadinančia Upėlinkiu (Bukos upelio ištaka). taip pat žemesnėse pakrantėse augusios tankiai švendrų ir nendrių bruzgynais.

Utena nuo Utėnykštyste skiria neplati sasmuka — Dievaragis, Utėnykštyste rytiniamė šone pūpso nedidelė medžių apaugusi sala, tuo tarpu Utene virš vienos povandeninės sekliumos lin-guoja savotiškas švendrų atolas, vietinių gyventojų taikliai „vainiku“ pramintas. Reikia pasakyti, kad senovėje žmonės kiekvieną kuo nors pasižyminti žemės kampeli pavadindavo vaizdžiai ir prasmingai. Minčiagirė vadinamas ragas, išterpės Uteno ezeran nuo Minčios upelio pusės. Kiauliasnukiu pavadintas švendrinas, nutijsės ezeran nuo Minčiakumpio. Utėnykštyste prie sasaiurio žaliuoja Novena (pieva), o kitame ezero gale kadaise sielininkai sielius pynė, žmonės po šiai dienai Pilykle vadina.

I Uteno ezerą įteka Minčia. Paažintė, Ziežulna. Pastaras upelis išteka iš grakštaus miškų ezero — Ziežulno. Tarp Utено ir Ziežulno ezerų girioje pasimetė telkšo Didgalės ir Utėlio ezeriūkščiai. Pakelui iš Minčios kaimo į Balsius miške pasilėpės Krakežeris, o toliau išsilangės ir Balčių ezeras. Tarp Baluošo ir Utėnykštyste ezerų girių glūdumose slipy trys Gervelių ezeriukai, o, be to, Balteilė, Bivainis, Bivainėlis ir Miškinis. Kazitiškio apylinkėse, be didžiausio Švogino ezero, pamėtė Seklio, Gilučio ezerelai.

Is Minčiagirės upelių pažymetini Švogina, Būka, Ziežulna ir Minčia. Visi reto grožio upeliai.

(B. d.)

## Apie mus raše

Apie leidinį „Nuo Ledakalnio“ trumpai papasakota kultūrinį ryšį su tautiečiais užsienyje. „Tėviškės“ draugijos laikraščio „Gimtasis kraštas“ šiu metu dyvilkame numeryje. Skyriuje „Lietuva“ spaudos veidrodėje išspausdintame pranešime pamini mi nuolatiniai „Nuo Ledakalnio“ skyreliai, kaip idomi pažymima ten pateikta statistika apie pasaulio nacionalinius parkus. Reklaminio straipsniuko autorui į rankas, matyt, pateko 1988 metų vasario mėnesį išspausdintas leidinys, nes apžvelgiami šiame numeryje esantys svarbesni straipsniai: „Svarbiausia žuvivaisa“, „Tiriamos ezerų nuosėdos“, „Pradedame diskusija“.

„Ozera Aukštaitii“ — taip pavadinėtas turistinio maršruto aprašymas išspausdintas žurnalo „Turist“ šiu metu antrajame numeryje, skyriuje „Sto dorog. Sto putej“. Salia pateikta nacionalinio parko kartu su jo šiauriu ir pietinėm apylinkėm turistinė schemutė. I-os kategorijos sunkumo, 160 km ilgio turistinio maršruto aprašo Vilniaus gyventojas E. Patašnikas, išbandės jis su grupe moksleivių. Didesnioji maršruto dalis eina per mūsų nacionalinį parką. E. Patašnikas, be nacionalinio parko ižymybių, aprašo Kretonėlės, Palūšės, Ginučių, Utenio stovyklavietes. Autorius giria parko stovyklaviečių įrangą, apibūdina šias stovyklavietes kaip jėvalzdžias ir patogias. E. Patašnikas siūlo turistams aplankytį mokomajį botanikos taką, tad po tokios — sajunginės reklamos galime sulaukti nenumytai daug jo lankytojų. Aprašymo pabaigoje neužmiršta perspėti, kad parko teritorijoje palapines galima statyti tik specialiai tam paskirtose vietose.

## Pasakojimas apie Minčiagirę

didesniu keliu išsidriekusi, atsliejusis į ezerus ir pelkes, Minčiagirė lig šiol išsaugojo Lietuvos senovės girių šventą tylumą — ramove.

Prasidėda ji ipiečiau Salako, nuo Ažvinčių — Sagardo ezeru ir tarsi didžiulė žalia skraistė gaubia sukaubrinta žemės paviršiu tarp Kazitiškio rytuose iki Balčių vakarų pusėje. Pieluose, liemeningais pušvraisais apsiautusi Utenio ir Utėnykštyste pažerės, ji nusidriekia į Baluošą ir Dringio ezeru, tarytum norėtu susišaukti su tolimesniais Ignalinos miškais...

Minčiagirė norėtume vadinti ne tik Minčios girią, kaip ją miškininkai supranta. Jos valdos kur kas platesnės: Balčių, Daunorius, Vyžių, Seimatiškis ir kiti miškai, jai priklausytu ir vadinaus Ignalinos Ažvinčių girią. Minčiagirės vardą duoda Minčios upelis, kuris savo požeminėmis ir paviršutinėmis gyslomis stipriai

kvapnus pušyno oras. Ir būtent tąsyk, prie ežero, manyje gimė didželis noras papasakoti apie šią palaimintos ramybės šali, jos gamtą ir žmones tam, kad neleistume niekam pažeisti šventos girių tylos!

Sio krašto žemės paviršius nelygus, daugiausia kalvotas, su giliomis daubomis, kloniais ir lobais. Is pietvakarių jis juosia ledyno pakraštyje susikrovęs Ginučių — Seimatiškis — Balčių kalvagūbris, kurio paskiro viršukalvės iškilusios net iki 200 metru aukščiau jūros lygio. Šio kalvagūbrio šaka nuo Seimatiškies per Minčią nusidriekia Ažvinčių ezero pakrantės link. Likusis plotas, tai kalvota daubota plynaukštė, suskaudytą žemumą arba plačių klonių, kuriuose telkšo ezerai, plyti pelkės arba pievos. Paviršius sudarvatas ledyno vandenė sanaš. Ji išvagojo kadaise nuo ledyno plūdė tirpsmo vandenys.

raisais metais, deja, tuo pasigirti nebegalima. Už tai girią garsi žvėrimis ir paukščiais. Žuvų ezeruose irgi nestinga. Stambesnės žuvys — karšiai, lynai, samai, didžesnės lydekos ir ešeriai plauko gelme. Smulkės žmékščioja pakraščiuose. Tik ne visi ežerai vienodai žvingi. Antai miško ezerelyje Utėlyje, išmukusiamė girių tiesės Minčios kaimu, tebegyvena vien juodieji ešeriai, vienas kitą berytantieji. Kaip daugelis mažų miško ezerų, taip ir Utėlio yra neturtingas žuvimis maisto. Minčiagirė telkšo daugiau kaip dviečių didžesnių išmėsnių ezerų. Girios ežerai ir juos jungiantys upeliai priklauso Žeimenos baseinui. Didžiausiai Šešėliai ir Krakežeris, o toliau išsilangės ir Balčių ezeras. Tarp Baluošo ir Utėnykštyste ezerų girių glūdumose slypy trys Gervelių ezeriukai, o, be to, Balteilė, Bivainis, Bivainėlis ir Miškinis. Kazitiškio apylinkėse, be didžiausio Švogino ezero, pamėtė Seklio, Gilučio ezerelai.

Is Minčiagirės upelių pažymetini Švogina, Būka, Ziežulna ir Minčia. Visi reto grožio upeliai.

(B. d.)

## VOLZINGE

### Pastebėjimai

- \* Tamsa mielešnė kurmių akiai.
- \* Rūkas skleidžiasi kalno papédėje, bet viršukalnė visada jaučia Saulės spindulį.
- \* Kurmis rausia urvą.
- Erelių skrieja viršum kalnų.
- Kurmui šilta urve,
- Ereliui šalta prieš Saulėtekį.
- \* Saulė pirmajį spindulį parodo viršunei.
- \* Gyvenimo klaikumas tirpsta tyruose Saulėlydžio spinduliuose.
- \* Vaizduotė niekai palyginus su gyvenimu.
- \* Girdėti šaukimą ir rožės lapelio kritime.

Rytų išmintis

Rima RIMŠELIENĖ

### Medžių vėlės

Girdi,  
Kalp blaškos  
Medžių vėlės,  
Kalp aimanuoja  
Mirusi girią?  
Nutista  
Nesuprantamais  
Sešėliais  
I vakarą  
Keliaujanti diena.  
O kas atspės,  
Kad būta  
Ažuolyno  
Ant tos erozijų  
Nualintos kalvos...  
Žmogus kankinis  
Giria sunaikinęs:  
Neliks mišku,  
Neliks ir Lietuvos...

### STOVĖJO MEDIS

Saknis suleidės žemén lyg nagus  
Stovėjo medis,  
Masté lyg žmogus.  
Virš jo lyg jūra mėlynas dangus  
Su debesų salom  
Ir kontinentais...  
Stovėjo medis  
Tvirthas, išdiudus,  
Daug matęs, daug iškentęs...  
Ziūrėjo jis į žalia aukštą mišką,  
I samanų pilkų kilimą minkštą,  
I ežero didžiulį dubenį  
Su saule besimaudančia vidurdieny,  
I kaimą besislapstantį  
Tarp medžių,  
I puši vienišą  
Ant nuogu skardžio...  
Po jo šakom  
Mylėjos žmonės gražūs,  
Ant jo šakų  
Kabojo skausmas amžiu;  
Čia korė laisvę,  
Niekino,  
Čia šaudė,  
Kad vieną kartą suakmenėjo Saulė!  
Stovėjo medis kaip žmogus ir masté,  
Kad viską vieną kartą reikės prarasti;  
Nusilpo šakos,  
O liejmu jau braška,  
Kai rudeni atlėkės vėjas blaškos!  
Ir lapai —  
Kaip sena skarda jau šiurkštūs,  
Prisiminimai — visas, visas turtas!  
O žmonės sakė:  
— Sitas ažuolas  
Kaip Saulė —  
Jis amžinas!  
Jisai žmogaus likimo veidrodis,  
Jo nepalaus audra,  
Jo žalbas nesuskaldys!  
Nukrito kartą žalbas kaip smauglys,  
Užgeso Saulės spindulys..  
Kad nemirtingi mes —  
Išsigalvojom patys  
Prie atvertos duobės,  
Prie draugo karsto, —  
Ir džideli mažėjame su metais,  
Ir milžinal gyvenime pavargsta!

Spaudai parengė A. Gorodeckis. Nuctraukos B. Šablevičiaus. Spausdino Utenos spaustuvės Ignalinos filialas. 1988. Tiražas 100 egz. Užsak. Nr. 185.



Strazdų ažuolas.